

Влітку нам треба було проходити практику. Я домовився про асистентську практику з Суреном Шахбазяном на картині «Тривожний місяць вересень». Після розподілу моя практика відбулася на картині «Переходимо до любові», оператором-постановником був Сергій Опанасович. Перші зйомки проводились у Дніпропетровську, на заводі, де варять метал та прокатують труби. Величезного розміру прокатний стан містився в напівтемному, величиною більше футбольного поля, приміщенні. Низькочутлива плівка 32-40 одиниць не давала сподівань на цікавий результат. (Зараз оператори використовують плівку 500-800 одиниць, а відеокамери мають чутливість на декілька порядків вище). Величезні багатотонні заготовки, розжарені до яскраво-червоного кольору, за кілька хвилин перетворюються в довжелезні труби. Сергій Опанасович з кінокамерою наближався до максимально можливих точок біля гарячого металу. На екрані під час перегляду відзнятого матеріалу було захоплююче видовище. Для мене був величезний досвід зйомок складного об'єкта, з використанням десятка потужних 10-18 кіловатних освітлювальних приладів.

Продовжували знімати в павільйонах кіностудії ім. О. Довженка. Сергій Опанасович любив знімати портрети, особливо жіночі, героїнею у фільмі була акторка Світлана Родіна. На вечорі, присвяченому Сергію Лисецькому, нам показали двохвилинний епізод, коли героїня чекає на закоханого в неї хлопця. На установку світла, репетиції, крупні плани Сергій Лисецький завжди витрачав багато часу. Для зйомки цієї сцени застосовувався десятикратний трансфокатор. Режисер Олег Фіалко давав можливість акторці імпровізувати, переміщуватися вільно у просторі декорації. Улюблені фокусні відстані Сергія Опанасовича для зйомок портретів починалися від 150 мм, іноді доходили до 200 мм. Тримати весь час акторку у фокусі було мені не просто. Відділ технічного контролю (ВТК) при нерізкому зображенні відразу пробивав діркою для паперу кіноплівку, яка вважалася браком. На щастя, ВТК видав для подальшої роботи цей непростий матеріал. До портрета героя, якого грав популярний актор Володимир Конкін, Сергій Опанасович такого ентузіазму не виявляв.

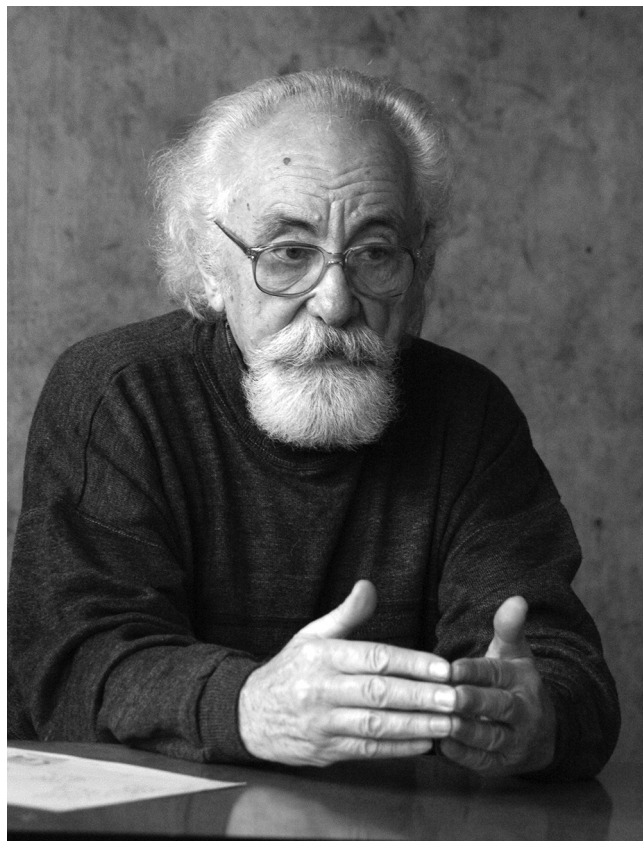
Пізніше, коли я самостійно зняв декілька фільмів і викладав фотографію у кінорежисерів, Сергій Опанасович запросив мене викладати операторську майстерність на нашу кафедру. Зізнався, що колись він прийшов і вчив нас, а ми вчили його. Сергій Опанасович Лисецький підготував десять наборів. Серед його випускників: Б. Михайлов, П. Небера, В. Басс, А. Алферов, А. Куц, Я. Пілунський, Д. Тяжлов, Д. Глухенький, В. Іванов (фільм «Крос» отримав «Золоту палмову гілку»), А. Марченко, Р. Гірін, О. Лебедев, Д. Оліферова, М. Курбанова та багато інших.

Хочу згадати чудову доньку Сергія Опанасовича – Євгенію Лисецьку, художницю-постановницю кіностудії ім. О. Довженка, з якою мені пощастило працювати в кіно і на кафедрі кінотелеоператорства.

6 травня 2025.

Сергій Опанасович був людиною непростотою та харизматичною

Володимир Басс

Кінооператор, режисер і педагог **Сергій Опанасович Лисецький**. Інститут екранних мистецтв КНУТКіТ ім. І. Карпенка-Карого. Фото надане Русланом Гірином.

Я – учень Сергія Опанасовича Лисецького, дуже важливої людини у моєму житті.

Сергій Опанасович – особистість, брила, яку кожен бачить зі своєї точки зору. І, без сумніву, свою історію має кожен, хто з ним зустрічався.

Він прожив довге життя, 95 років, учасник Другої світової війни, розвідник, військовий фотокореспондент, оператор-постановник, режисер, голова гільдії кінооператорів України, професор, Майстер.

Я познайомився з Сергієм Опанасовичем 40 років тому, коли вступав на його курс, на операторський факультет. У той час конкурс був величезний, власне вакансія кінооператора була одна, і ще 5 телеоператорських вакансій.

Руслан Гірін, Сергій Лисецький на заняттях. Фото надане Русланом Гіріним.

Вступний іспит розпочався о 9 чи о 10 ранку, а закінчився ближче до півночі. Майстер нікуди не поспішав. Йому було цікаво. Пам'ятаю, Ольга Миколаївна Равлюк близько шостої вечора прийшла за екзаменаційною відомістю, зазирнула в аудиторію, Сергій Опанасович якраз мене екзаменував. Потім прийшла о 8-й і побачила ту саму картину, що й дві години тому. Мій вступний іспит продовжувався. Це був не стільки іспит, а швидше розмова. Про професію кінооператора, про фільми, про кінематограф, культуру, живопис, фотографії. Було цікаво. Сергій Опанасович був цікавим. Його питання та завдання того дня були такими, що я багато чого запам'ятав на все життя.

Наприклад, таке несподіване екзаменаційне завдання одному з абітурієнтів: «Уявіть собі таку картину. В яскравий сонячний літній день ви бачите на мосту на тлі міського пейзажу і синього неба чорного-пречорного афроамериканця (Сергій Опанасович тоді вжив інше слово) і сліпучу блондинку. Як ви розрахуєте експозицію для зйомки цієї сцени?»

Абітурієнт був збентежений таким завданням, задумався... а потім випалив:

«Ну... По-перше, я такого ніколи не бачив!!!» Досі всміхаюся, згадуючи.

Ну, і, звичайно, я безкінечно вдячний Сергію Опанасовичу за те, що в той далекий час він, а також Ізраїль Цалевич Гольштейн і Павло Григорович Черняхівський виявили довіру і віддали мені те єдине місце кінооператора на своєму курсі, що й визначило все моє життя.

Ті 5 років навчання на кінофакультеті в Лаврі були дуже цікавими та плідними. За кожним рішенням стояв неначе

більший вибір. Сергій Опанасович був людиною непростю та харизматичною. На той час я був максималістом. Тому ключовий момент наших суперечностей – чи оператор повинен брати участь у проектах, що не співпадають з його творчим баченням, – з дискусійного рівня раптом набув рівня практичного. Сергій Опанасович наполягав, щоб я погодився знімати свою дипломну роботу за невідомим, на мою думку, сценарієм та з неблизьким мені режисером. Він казав, що все одно в моєму операторському житті доведеться це робити. Я категорично відмовився, і, отримавши дозвіл у тодішнього завкафедрою операторської майстерності Олексія Юхимовича Прокопенка, вийшов на захист диплому з двома своїми роботами, які вважав гідними. Я захистився та отримав диплом з відзнакою. Але хто з нас тоді мав рацію? Не знаю. Майстер не був згоден з моєю позицією, але, сподіваюсь, поважав її. Можливо, він мав на увазі, що в професії треба робити все, навіть екранізувати, якщо треба, як говорив Ейзенштейн, телефонний довідник.

Я зняв біля двох десятків ігрових кінокартин. Якусь частину свого операторського життя я дотримувався своїх принципів. Але так було не завжди, і мені доводилося брати участь у проектах за чужими стандартами. І тоді виходило, що Сергій Опанасович мав рацію.

Масштаб особистості Сергія Опанасовича я зрозумів набагато пізніше. Я і зараз подумки продовжую наші з ним розмови і суперечки.

Дуже шкода, що він не з нами. В якийсь час здавалося, що він буде завжди. Впевнений, що всі мої однокурсники з вдячністю згадують наш курс та нашого Вчителя.